

OMLADINA

GLASILO

NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA

GROBOVI TULIJO ... FILOZOF: O VPRAŠANJU SLOVENSKEGA
VSEUČILIŠČA O VERI IN VERSTVU (DALJE) LISTEK

PONATIS DOVOLJEN LE Z NAVEDBO VIRA

IZHAJA VSAK MESEC STANE LETNE 4 KRONE; ZA DIJAKE 2 KRONI; POSAMEZNA
ŠTEVILKA 40 VIN. DOPISI NAJ SE BLAGOVOLE POŠILJATI UREDNIŠTVU NAJKAS-
NEJE DO 20. VSAKEGA MESECA V LJUBLJANO NA BREG ŠT. 12 LE FRANKOVANA
PISMA SE SPREJEMAJO UPRAVNIŠTVO JE V TISKARNI J. BLASNIKA NASLEDNIKOV
V LJUBLJANI, BREG ŠT. 12 REKLAMACIJE SO POŠTNINE PROSTE, ČE IMAJO NA
NASLOVNI STRANI PRISTAVEK „REKLAMACIJA“ IN ČE SO ODPRTE ZARADI RED-
NEGA POŠILJANJA JE NATANKO NAZNANITI NASLOV IN BIVALIŠČE TER VSAKO IZ-
PREMEMBO BIVALIŠČA OBLASTEM ODGOVOREN MIHAEL ROŽANEC IZDAJA
EKSEKUTIVA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA TISK J. BLASNIKA NASLEDNIKOV

ŠTEV. 2. LJUBLJANA, VEL. TRAVEN LETO V.

1908

RAZNO.

Našim naročnikom! Vse one, ki nam lista do danes še niso vrnili, kakor tudi one, ki še niso poravnali naročnine glasom naročilnega lista, prosimo, da nam čim preje vpošljejo naročnino. Če je do konca maja ne dobimo, smatramo to za dovoljenje, da smemo prihodnjo (tretjo) številko „Omladine“ poslati proti povzetju polletne naročnine! **Upravništvo.**

Dvorni in sodni odvetnik dr. Stanko Lapajne, zapriseženi sodni tolmač za ruski jezik, nam naznanja, da je prevzel pisarno pokojnega dvornega in sodnega odvetnika dr. K. pl. Kozića, nahajajočo se na Dunaju I, Bräunerstr. 10.

Duel kot sredstvo reševanja časti. V hrvaškem političnem življenju se odigrava slučaj, ki je tipičen tudi z ozirom na socialno zlo duellantstva. Hrvaški ban, najvišji uradnik eksekutive, pozove predsednika hrvaškega sabora, torej najodličnejšega člana legislative, na dvoboj; poklicani varuh postave in pravice javno zapeljuje poklicanega snovatelja postave v kršenje zakona in postave. Zakaj? Ban je dolžil 18 srbskih poslancev veleizdajstva, kratil jim je na najostudnejši način njihovo čast. Pozvali so ga, naj svoje trditve sodnijsko dokaže; ker tega ni hotel in mogel storiti, očitali so mu žaljeni poslanci, da je lagal, obrekoval, denunciral. On pa, ki je kradel čast uglednim, za narod se žrtvujočim možem, pozove radi tega popolnoma upravičenega očitanja načelnika teh poslancev — na dvoboj! Zaman si belimo glavo, kaj naj tak duel dokaže. Li zamore krogla ali sablja, ki bi podrla dr. Medakovića dokazati, da ban ni lagal in denunciral? Druzega pomena pa ta duel sploh ne more imeti, kajti stvar je tudi vtoliko komplicirana, da se gre za politični in niti ne za osebni konflikt med banom in predsednikom hrvaškega sabora. — „Vitezki“ slovenskim akademikom, kolikor jih je še, priporočamo ta slučaj v trezno in temeljito premišljevanje.

Goriška realka. V „Učiteljskem Tovarišu“ priobčuje goriški deželni poslanec A. Gabršček obširen članek o razmerah na tem zavodu, iz katerega tudi nam dohajajo poročila, ki odločno potrjajo in spopolnjujejo ostre, toda upravičene besede Gabrščekove. Priobčili smo v zadnji številki statistiko goriške realke, ki jasno kaže, da se nahajajo Slovenci in Italijani v ogromni večini, kljub temu pa je zavod po svojem ustroju popolnoma nemški ter ga vodijo možje sovražni in tuji nenemškemu življu, na edinem realnim studijam na Goriškem namenjenem zavodu. Sovražniki, sosebno slovenskega dijaštva, imenujejo nemški pedagogi njim v varstvo izročeno mladino prostaško druhal, degenerirance itd., če se pojavi v tej mladini zdrav in krepak odpor proti njihovim nasilstvom. Ta odpor zadene le drugotne pojave ničvrednega sistema in bi postal uspešen le tedaj, če se mu pridruži od merodajnih krogov oster odpor proti bistveni napaki goriške realke — nemškemu učnemu jeziku. Originalnost tega dejstva presega le še originalnost načina, kako se vzdržuje in opravičuje. Neglede na resnične učne uspehe — ki vočigled popolnoma tujemu učnemu jeziku ne morejo biti dobri — se umetno vzdržuje realka na dobrem glasu pri javnosti, stariših, dijakih; način je najboljši osnovan z besedo: Potemkinova šola.

Začela se je akcija, ki stremi po asanaciji žalostnih razmer; v deželnem zboru se bo to vprašanje korenito obravnavalo. Opozarjamo na članek v naši zadnji prilogi, katerega številke jasno in odločno govore za samostojno realko v Gorici.

Moderna biblioteka za krunu, ki jo izdaje Mate Malinart Zagreb, Prilaz br. 8. II. kot, dvorišče, izhaja v mesečnih knjigah ter prinaša prevode Maupassanta, Zole, Balsaca, D' Annunzia, De Amicis, Tolstega, Čehova, Lombrosa, Tardeja, Spencerja itd. itd. Cena posameznim knjigam 1 K. Tovarišem priporočamo, da pišejo po prospekt.

GROBOVI TULIJO . . .

Bil je lanski maj, ko smo se poslavljali Taborjani v Gradcu od dveh svojih tovarišev. Jurist Franc Furman in fil. Franc Robar sta jemala slovo. Šla sta domov iskat si zdravja. „Zrak naših gozdov in maja cvet naju ozdravi, v jeseni pa zopet na veselo svidenje“ sta rekla. Danes pa, ko se bliža čez leto in dan zopet prvi maj, pokopava „Tabor“ po štirih letih kratkega obstanka svojega četrtega in petega člana.

Furman! Tiha, globoka duša, čista kakor kristal je bivala v njem; niti večina njegovih tovarišev ga ni poznala. Obup in groza sta hodila pred njim in za njim, on pa je živel življenje svoje bogate, stremeče duše. Razdrtost v njegovi domači hiši, vsakdanja gmotna skrb za njegovo borno življenje in sušica njegova zvesta spremljevalka iz gimnazijskih let!

V tej brezupni zapuščenosti nisi imel, prijatelj dragi, niti samega sebe, ali hrepenenje za tvojimi velikimi vzori ti je nadomestilo tudi to.

Kot Taborjan je bil umrl dika svojega društva. Svest si visokih smotrov kot Taborjan, prepričan do dna svoje duše o vsem, za kar se je kedaj ogreval, je bil iz srca vesel vsakega napredka v naših vrstah. Stal je že z eno nogo v grobu, ko smo sklicevali celjski shod; ni mu dalo miru, prišel je. Danes, ko nam stopa pred oči bridka tragika tega mladega življenja, se nam vtiska v dušo nepozaben spomin na enega najboljših, ki smo jih šteli v svojih vrstah.

Komaj je ovenelo cvetje na svežem grobu, že se je na novo sklonila plamteča bakla. Po preteku petih dni je umrl Furmanov najbližji rojak, tovariš France Robar.

V gimnazijskih letih odličnjak skozi in skozi se je pripravljaj z njemu lastno temeljitostjo za svoj profesorski poklic. Odhajal je iz Gradca s pljučnim katarjem in s trdno zavestjo, da ozdravi, ali ves upor njegovega po življenju, po delu, po udejstvovanju hrepenečega duha je bil zastonj, zaman, in danes idealno, vedno veselo, ljubeznjivo srce trohni v tihi jamici.

Stojimo potrti ob grobu nenadomestnega prijatelja, tragika življenja pa kriči mimo nas in nas dramí: „Vstran, naprej!“

Res, „tujina je brez ljubezni in brez sočutja: izpije jim kipečo moč, utrga cvetje njihove mladosti in jih pošlje nazaj domovini, oslabele pred časom, ovenele v življenju pomladi“. In domovina jim pripravi grob, domovina, ki jih je rodila in vzgojila, domovina polna ljubezni

Dva sveža groba pa molčita, toda z grozno jasnostjo kričita: ni res, krijeva življenji, ker domovina ni bila polna ljubezni, one dejanske ljubezni,

ki rodi in vzgaja, množi sile in jih krepi, ki pošilja mladino na tuje, a pripravljeno in utrjeno za boj.

Povest naših grobov je žalostna. Kaže nam, kako brezvestno se ravna pri nas z mladino, ki je odločena za izobraženski naraščaj. [Skoraj hladnokrvno se zaseje v mlado telo slovenskega dijaka smrtna kal, ter se ga, komaj da so se za njim zaprla gimnazijska vrata, prepusti obupni borbi za kruh — le premnogokrat tudi za življenje.

Furman in Robar sta pravi žrtvi slovenske dijaške vzgoje. Bila sta kot srednješolca gojenca zavoda, ki je ustanovljen, da pošilja iz svojih zidov duševno in telesno krepko in zdravo mladino v življenje. Toda skozi vrata mariborskega semenišča stopajo le prepogostokrat v življenje mladeniči, oslabljeni na telesu, okuženi z boleznijo, dobrodošle žrtve ovir in udarcev bednega dijaškega življenja. — Trinajst (13) tovarišev-semeniščnikov je leta 1903. zapustilo po končani maturi mariborski zavod, veseli mladeniči, polni upov in nad za bodoče življenje — nevedé, da se je v večini od njih že vgnezdila razdirajoča bolezen; — po kratkih štirih letih je s tovarišem Furmanom že sedmi od veselih maturantov-semeniščnikov iz l. 1903. legel v prerani grob... To je tragedija mariborskega semenišča, ki se odigrava vedno na novo, za katero vzgaja ta zavod vedno nove akterje: Furmanov naslednik v semenišču tovariš Robar je njegov naslednik v smrti...

Pogled v imenik bivših mariborskih gojencev-semeniščnikov nam le prejasno kaže, da smrt ne kosi le slučajno tako kruto ravno med njimi. Morajo biti vzroki, ki leže v zavodu, na njegovi higienski upravi, na oskrbi mladine, ki je izročena ljubezni in zvestobi, pameti in srcu vzdrževalcev mariborskega zavoda. Preglejte, popravite, oskrbite kar se da in se more.

Kajti prepovedala bo Vam, vzgojevalcem naše mladine, sicer vest govoriti kakor župnik na Poljani: „o domovini, ki jo misli zapustiti... cvet fare, mladina, ki je rasla pod njegovimi očmi, pod njegovim skrbnim vodstvom in očetovskim varstvom“.

Grobovi tulijo, iztrgajte jim žrtve!

FILOZOF:

O VPRAŠANJU SLOVENSKEGA VSEUČILIŠČA.

(Odgovor na dr. Hinterlechnerjev spis: Slovenska znanstvena organizacija in naše vseučiliško vprašanje.)

Kot dijaška struja smo na tem vprašanju posebno interesirani, zato se hočemo z jedrom zgoraj omenjene brošurice natančneje pečati. O dobrih namenih avtorja ne dvomim; vendar sem mnenja, da se s takimi in enakimi nasveti, kakor jih čitamo v brošurici,

ne da rešiti vprašanje slovenskega vseučilišča. To hočem v naslednjem odstavku natančneje razložiti.

Uvodoma se pritožuje avtor zaradi kulturne zaostalosti Slovencev in kot vzrok te navaja komodnost, katera je baje vgnezdena med slovenskimi inteligenti, ki bi bili sicer zmožni znanstveno delovati. Ne vem, koliko takih komoditet ima gosp. avtor v mislih; toda da bi bila ta komodnost med slovenskimi inteligenti tako splošna, da bi mogli zvrčati na njo svojo zaostalost na kulturno-znanstvenem polju, tega niti ne uvidevam niti ne morem verjeti, dokazati pa g. avtor ni hotel. Zdi se mi celo, da je tako zabavljanje neopravičeno, dasiravno je postalo nekam moderno. Ako si namreč natančneje ogledamo delavce na našem kulturno-znanstvenem polju, tedaj pridemo ravno do nasprotnega prepričanja; tedaj namreč vidimo, da so to tisti možje, ki si v težkih vsakdanjih poklicih kot uradniki morajo služiti svoj kruh — v prostem času pa se žrtvujejo ob težkih okolnostih narodno-kulturnemu delu. Pri nas Slovencih je kulturno-narodno delovanje zvečine pojav narodne požrtvovalnosti, in kar se je na tem polju dosedaj storilo, je treba smatrati za produkte le onega ostanka duševne energije, katero ni absorbiral vsakdanji poklic. Kako pa je pri drugih narodih? Vidimo, da je pri narodih, ki se morejo danes ponašati z višjo znanostjo in kulturo sploh, znanstveno delovanje poklic; to se pravi, da kdor posveti svoje duševne sile znanstvenemu delovanju, ima s tem dobro osigurano eksistenco; ni mu treba cepiti svojih duševnih sil, kakor so prisiljeni v to naši znanstveniki — „uradniki“. Več kakor store, od njih zahtevati ne moremo; več tudi ne morejo storiti. In v tem oziru ne spremeni ničesar niti kaka akademija znanosti, niti znanstveno publicistiški organ, akoravno se bode ustanovil. Saj pri vsakem kulturno-znanstvenem podjetju razpolagamo vendar z istimi delavci. Oni pa, ki priobčujejo svoje duševne produkte v nemščini, ravnajo bolj v egoističnih namenih, kakor pa v pomanjkanju znanstvene organizacije in publicistiškega organa. Ako kdo hoče kaj izdati v slovenskem jeziku, je to danes prav lahko mogoče. Seveda dokler bodo gotovi znanstveniki svoja boljša dela priobčevali zaradi „imena“ v nemškem jeziku in na ta način bogatili nemško kulturo, paberke in kompilacije pa pisali v slovenščini, tako dolgo ostane naša znanost na isti stopinji, kakor jo nahajamo danes. To je glavni vzrok naše kulturne zaostalosti. Glede akademije in znanstveno publicistiškega organa smo vspricho sedanjih razmer prav skeptični, zakaj na golem idealizmu in požrtvovalnosti posameznih pisateljev še nobena revija ni prospevala — kaj šele akademija. Slovencem manjka mecenov, kakoršna sta sta Hrvat Strossmayer in Čeh Hlávka, ki sta v znanstvene namene darovala milijone. Od naše slavne vlade pa, ki slovenskim profesorjem niti za en semester ne dovoli dopusta v ta namen, da bi mogli tem hitrejšje in skrbnejše spisovati šolske knjige, ne smemo pričakovati, da bo podpirala naše znanstvene institucije. — Nismo sicer nasprotniki nameravane akademije, toda bilo bi varanje samega sebe, ko bi iz akademije izvajali in pričakovali postanek slovenskega vseučilišča, kakor to vidimo pri dr. Hinterlechnerju,

ki piše: „Znanstvene razprave Slovencev so eno izmed najpotrebnejših sredstev v dosego slovenskega vseučilišča. Iz teh razlogov je jasno, da potrebujemo znanstveno publicistiškega organa — in akademije znanosti, to moramo še pristaviti v smislu pisatelja samega — ako hočemo:

1. na kulturnem polju sploh napredovati, oziroma ako nočemo nazadovati;

2. ako naj se udomači tudi med nami sistematična gojitev znanstvenega dela, in kar je glavno

3. ako hočemo doseči kdaj kulturno središče kakor so vseučilišča.“

Zadnjo stezo hočemo vzeti v pretres, ker je poglavitna. In ravno to glavno točko je g. avtor na neznanstven način preskočil; zakaj potrebno in umestno bi bilo vendar, da bi nam bil na poljuden ali vsaj na kakšen razumljiv način razložil, da je akademija, oziroma znanstveno-publicistiški organ v resnici pogoj vsakega vseučilišča, torej tudi slovenskega. Tega pa pisatelj ni smatral za potrebno in tako je čitatelj, ki ne veruje več v avtoritete, prisiljen sam rešiti bistveno vprašanje, o katerem bi se moralo v brošurici v prvi vrsti razpravljati.

Če bi se bil pa g. avtor polotil argumentacije svoje teze, da je mogoče doseči slovensko vseučilišče le potom znanstvene organizacije (akademije) in znanstveno-publicistiškega organa, tedaj bi se moral sklicevati le na dose-danje izkušnje, ki nam jih hrani zgodovina postanka in razvoja sedanjih vseučilišč. In prav ta bi ga bila poučila, da akademije niso noben nujen antecedens vseučilišč, ampak šele posledica znanstvenega razvoja potom vseučilišč. V dokaz tega navedem naj predvsem ta-le dejstva: Staroslavna univerza v Bolonji (Bologna) je nastala že zgodaj v srednjem veku; akademija znanosti pa šele leta 1690 in sicer ji je osigural trdno podlago prof. Lodovico Fer. Marsigli s svojimi bogatimi volili. Druga najstarejša univerza v Parizu datira tudi že iz srednjega veka, dočim je nastala akademija znanosti (academie des sciences) šele leta 1660, oziroma leta 1795. Praško univerzo so ustanovili leta 1358., akademijo pa češki mecen Hlávka leta 1888. Krakovska univerza je nastala leta 1400, akademija znanosti pa šele leta 1815. oziroma 1872. Dunajska univerza datira ravnotako iz srednjega veka, ko ni bilo ne duha ne sluha o akademiji znanostij, katero je ustanovil znani poljski filozof Lubenicz (Leibnicz) koncem osemnajstega stoletja. Graška univerza (ustan. l. 1585), inomoška (ustan. l. 1675. ozir. 1877.) in černoviška (ustan. l. 1875) pa nam še jasnejše dokazujejo, da nastajajo in eksistirajo vseučilišča brez akademij. Ravno ta vseučilišča nam kažejo najkrajšo in najpripravnejšo pot k ustanovitvi slovenskega vseučilišča. Postanek pravkar imenovanih vseučilišč nam namreč spričuje, da je stoletna polževa pot razvoja od „generalnih študij“ do samostojnega vseučilišča nepotrebna. Ako so torej omenjene univerze obšle to pot, zakaj bi jo moralo ravno slovensko vseučilišče prehoditi kot neobhodno potrebno? Znanstvenih razprav v slovenskem jeziku nam manjka in dokler teh nimamo, je slovensko vseučilišče nekaj nemogočega — to je

stalna fraza naših takoimenovanih „previdnežev“. Vprašam, kako pa, da so Nemci mogli ustanavljati svoja vseučilišča, ko niso imeli niti dovolj razvitega pismenega jezika, kaj šele znanstvenih razprav? Zakaj se to zahteva ravno za Slovence? — V enem se popolnoma strinjamo z avtorjem brošurice: duša vsakega vseučilišča so profesorji — k temu bi še pristavil: sposobne moči so tudi poglavitni pogoj za slovensko vseučilišče, in ta pogoj je mogoče realizirati stem, da se poskrbi našim znanstveno delujočim možem poštena eksistenca na kakem slovanskem vseučilišču, kjer jim bodo dani vsi pogoji za njih napredovanje v znanstvenem poklicu. Zgodovina vseučilišč nas uči, da so ustanovitelji posameznih vseučilišč smatrali vedno za prvo in poglavitno nalogo osigurati znanstveno delujočim možem brezskrbno eksistenco stem, da so iz gotovih fondov dobivali stalno plačo. Stem je bila dana vseučiliščem trdna podlaga in potem vseučilišč vidimo krepko se razvijati znanost. Pozneje šele je nastala potreba po „akademijah“ in drugih podobnih institucijah, ki so nastajale kot nadaljevanje vseučilišč, ne kot njihov pogoj.

Pot, katero nam kaže dr. Hinterlechner, se nam zdi nenaravna in nepotrebna. Krajša in pripravnejša pot do cilja vede skozi slovanska vseučilišča na analogen način, kakor so jo prehodili Nemci pri ustanovitvi černoviške univerze skozi dunajsko vseučilišče. Za to pot ve slovensko dijaštvo že delj časa in smo jo na lanskem vseučiliškem shodu v Pragi jasno označili.

O VERI IN VERSTVU.

PISMA STARIH IN MLADIH.

IV.

Cenjeni prijatelj! Oprostite, da se danes prav zelo oddaljim od jedra najinih verskih pogovorov. Ne veri in ne verstvu v filozofskem smislu ne veljajo moje naslednje besede, ampak gotovemu pojavu verskega življenja, zanimivemu v narodnem, socialnem in kulturnem oziru. Ne spada ta predmet strogo v okvir zgorajšnjega naslova, toda v času parlamentarne debate o svobodi znanosti, v dobi Wahrmondove afere in če gremo k nam na Slovensko, ob priliki novoizdane „Mladosti“, kot odgovor na kritiko radikalizma v „Zori“ ter pod dojmom male brošurice „odkritega prijatelja mladine“ o „svobodni šoli“ se inteligent ne sme in ne more odtegniti razmotrivanju o svetovnem naziranju, ki se mu pravi klerikalizem.

„Človeku ni dovoljeno sprejeti in priznati one religije, ki jo smatra po svojem razumu za pravo.“ (Silab iz leta 1864., 15.)

To ni samo silabov stavek, temveč cerkvena dogma. Saj sledi to jasno iz nekaterih misli, ki so izražene v encikliki „Quanta cura“. O tej pa piše

katoliški strokovnjak v Hergenroether - Kaulenovem katoliškem leksiku (Katholisches Kirchenlexikon): „Glede 16 stavkov, ki se dajo izvajati iz nje, ne more biti nobenega dvoma, da se jih je zavrlo z najvišjo papeževo učeniško oblastjo; to je razvideti jasno iz tozadevne formule“. Izmed njih si oglejmo le tri, ki vodijo z nepobitno doslednostjo do zgornje konsekvence. Tam se uči med drugim: Svoboda vesti in veroizpovedovanja ni splošna človeška pravica . . . (Staatslexikon von Schanz, št. 3.)

Najboljša uprava države ne zahteva, da bi se vladala človeška družba brez ozira na prave in krive religije. (Istotam, št. 1.)

[Katoliška] cerkev ima pravico one, ki so se pregrešili proti njenim postavam, kaznovati s časnimi kaznimi. (Istotam, št. 13.)

Torej: Veroizpovedovanje ni svobodno, država se mora ozirati na pravo vero, ki jo določuje katoliška cerkev, ker ima ta pravico uveljaviti svoje zakone s silo.

Iz tega sledi, da je dovoljeno siliti ljudi h katoliški veri, ki je objektivno prava. Kako pa to človek spozna? Po razumu? Razum tukaj gotovo ne sili človeka nujno k temu cilju, ker imamo tisoče jako izobraženih in poštenih nasprotnikov katolicizma, ki jih razum ni vodil do tega spoznanja. Ali so vsi ti (protestantje, pravoslavni, pristaši nekrščanskih konfesij, svobodomiselnih učenjakih) le hinavci, ki bi lagali sami sebi? Kaj bi imeli od tega? Na eni strani je treba le krsta ali spovedi — na drugi pa mogoče strogega versko-nravnega življenja, vključno s tem pa bi jih čakalo še pogubljenje. Take obtožbe proti nekatolikom ne bo izrekel noben pameten človek, ampak vsak bo priznal, da smatrajo ti ljudje svoje vere vsaj subjektivno za prave. Ali naj slede vključno s tem nauku katolicizma? Da, „kajti svoboda vesti in veroizpovedovanja ni splošna človeška pravica“.

Ergo: človeku ni dovoljeno sprejeti in priznavati one religije, ki jo smatra po svoji pameti za pravo. Ta stavek je torej dogma klerikalizma.

Oglejmo si ga sedaj v kritični luči. Froschhammer pravi o njem takole:

Ali naj priznava in sprejme človek ono religijo kot pravo, ki se mu ne zdi prava? In če ne sme slediti pri izbiri vere svoji pameti, komu pa sicer? Nespameti ali slepemu slučaju? „Nam,“ bodo rekli rimski teologi. Dobro, toda kako vas more spoznati, da bo rajše sledil vam kot drugim? Torej mora zopet le soditi in se dati voditi od svoje pameti!

Da, saj sme soditi in se dati voditi od razuma, — ampak priti mora pri tem le do enega rezultata, do klerikalizma. Tozadevna debata bi izgledala v bistvu nekako sledeče: „Ampak dejstva kažejo, da veliko učenih in značajnih ljudi ne pride do vaše „objektivne resnice“. Zakaj bi se morali tudi ti ukloniti vaši cerkvi? — Ker jo je Bog postavil. — Odkod vemo to? — Iz svetega pisma. — Drugi ravno tako učeni in pošteni ljudi pa v njem tega ne najdejo. — Ker je napačno razlagajo. — Zakaj pa je ravno katoliška razlaga prava? — Ker je v katoliški cerkvi resnica.

Stavek je torej absurden že zaradi svoje brutalne vsebine in tudi logično popolnoma nevzdržljiv.

Oglejmo si sedaj njegove posledice.

Silabi so čisto naravni, celo inkvizicije so veliko bolj človeške kot, recimo, smrtna kazen očetomorilca. Kdor misli samostojno, vodi vsled tega družbo k večnemu pogubljenju. In ta naj bi ne bil stokrat večji hudo-delec kot oni, ki vzame temu ali onemu časno življenje?

Kdor sankcionira ta stavek, mora priznati, da je bil srednji vek naravnost idealen. Vse je bilo prav, da so sežgali Husa, da so nasprotovali duhovitim astronomičnim hipotezam s polno cerkveno avtoriteto in da so se pisale bule o dveh mečih.

Proti klerikalizmu se nam je boriti že zato, ker direktno uničuje vsako versko čuvstvo. Kdor misli, da se da tudi na to verovati, česar ne veruje, ta pač ni nikdar čutil, kaj je vera in je de facto pozna.

Boriti se moramo proti temu svetovnemu naziranju, ker nam ne more vzgajati odkritih značajev. Etično ravna le tak človek, ki posluša vedno glas svoje vesti. Nauk pa, ki dovoljuje, da, celo zapoveduje ravnati tudi proti pameti in vesti, je škodljiv, ker je protikulturen.

Vsa kultura se mora zidati le na razumu in čustvu, kojima pa klerikalizem ne priznava absolutne avtoritete.

Vse to so življenski pogoji vsakega naroda; — zato je klerikalizem tudi profinaroden, ker ovira ljudstvo pri poti navzgor. Toda klerikalizem je vendar nauk papežev, torej je identičen s katolicizmom, da celo s krščanstvom!

Odgovoriti hočem le z dvema citatoma!

Človeku ni dovoljeno sprejeti in priznati one religije, ki jo ima po svoji pameti za pravo. (Silab.) — Vse, kar se ne zgodi iz prepričanja*), je greh. (Ap. Pavel, Rim. 14., 23.)

Gre se na vsak način zato, ali je bil tudi apostol Pavel heretik, ker imenuje to greh, kar papež zahteva.

Klerikalizem torej ni identičen s krščanstvom, niti s katolicizmom ne. Saj se je bilo dolgo časa mogoče boriti proti rimskim imperialističnim težnjam, ne da bi se zapustilo katoliško stališče. (Boji med koncili in papežem, Dante itd.) To je bil čas, v katerem Rim ni mogel kratkomalo proglasiti svojega mnenja za edino katoliško, — in to na podlagi obstoječih dogem.

Odkar pa je postal papež absoluten gospodar, odkar je zgornji stavek popolnoma avtoriziran, je v praksi katolicizem isto kot klerikalizem.

Ker je naša vera v avtoriteto razuma in vesti neomajna, ker se nam zdi naravnost življenskega pomena za narod in družbo, mora priti tukaj do ostrega konflikta. Racionalizem in istinitost čustvovanja, to ste naši edini dogmi. V boju za te stojimo proti klerikalizmu v najradikalnejši opoziciji,

*) V eni prestavi sem bral tako, v drugi pa je stal za izraz prepričanje izraz vera. Iz smisla pa sledi, kakor se lahko vsak prepriča, — nujno, da ni mogoče misliti na dogmatični pomen besede „vera“, ampak le na „prepričanje“. Kaj stoji za to v grškem izvorniku, mi ni znano.

ker smo si svesti, da je narodnost le puhla fraza, ako ne pokažemo ljudstvu jasne poti do napredka in kulture. To pa je brez temeljnih principov nemogoče.

V tem boju se nam gre za odpor proti nam neprimernemu svetovnemu naziranju. Ta odpor je torej v izobraženem človeku kulturnen in ne političen, njegovo bistvo ni to, da bi se spravilo n. pr. v deželni zbor mesto tega ali onega župnika onega narodnega advokata.

Avtoriziranje razuma in vesti ste torej edini dogmi radikalnega programa. Zato se moramo prav od srca smehljati brezuspešnemu trudu „Zore“, sestaviti iz citatov naših tovarišev paragrafirano in dogmatizirano enotno svetovno naziranje. Ne, gospodje, tega ni! Ravno zato ga ni, ker prepuščamo radikalcu razumu in vesti posameznika, da si ustvari podrobno sliko svojega razmerja do sveta na podlagi edinega merila, ki smo je navedli zgoraj. V toliko je naš svetovni nazor skupen in enoten, ako pa se v njega sliki uveljavi kako mnenje med absolutno večino našega dijaštva, je izrazimo na naših shodih.

Torej so tudi tozadevne resolucije le izraz javnega mnenja gotovih časov, ne pa dogme. Za objektivno kritiko narodnega radikalizma pa tvorijo le ti sklepi mogočo podlago. Zato mora biti prizor za bogove, ako sestavlja kdo iz nazorov posameznih tovarišev enotno, radikalno svetovno naziranje. Komur se posreči napraviti tukaj iz kaosa kozmos, temu je čestitati.

Ako se čuti kdo naših tovarišev pri onih razpravah prizadetega pri svojem svetovnem nazoru, naj odgovarja, ako se mu zdi, da bi kaj zaleglo. Jaz le povdarjam, da njihove besede niti sedaj, ko so zbrane, razredovane in etiketirane po vseh pravilih trudoljubnega botanika, ne morejo biti naš evangelij.

SLOVENSKO DIJAŠTVO.

Naši grobovi.

Dne 21. aprila je umrl v Konjicah tov. iur. Franc Furman, 26. aprila mu je sledil bližnji sosed s Petelinjeka tov. fil. France Robar, 30. aprila pa je pobrala smrtna kosa tov. iur. Franca Dreva iz Griž pri Žalcu. Vsi trije so bivši semeniščniki in žrtve slovenske dijaške bolezni — sušice. Bodi jim zemljica lahka!

Eksekutiva nar.-rad. dijaštva je imela o velikonočnih počitnicah (13., 14. aprila) v Ljubljani svojo glavno sejo. Obširni dnevni red je rodil celo vrsto sklepov in resolucij, ki so bili vsi soglasno sprejeti.

Po obširnem upravniskem in uredniškem poročilu „Omladine“ se je eksekutiva morala odločiti proti razširjenju našega lista. Edini vzrok je malomarnost naročnikov, ki ostajajo prav lahkomišelnost na dolgu. — Poročilo „Znanstvene knjižnice“ se je vzelo z zadovoljstvom na znanje. To podjetje je zasigurano ter redno izhajanje mesečnih zvezkov omogočeno.

— „Dijaški almanah za 1908/09“ izide letos v povečani in boljši izdaji pravočasno ter bo slov. dijaštvu začetkom septembra na razpolago.

Poročila narodno-radikalnih organizacij so se vzela na znanje. Eksekutiva zlasti soglasno in popolnoma odobrava stališče „Prosvete“ napram snujočemu se gorenjskemu ferialnemu društvu, katero pa bo nar.-rad. dijaštvo smatralo — dokler ga dejstva o nasprotnem ne poučijo — za sobojevnika in poštenega konkurenta na polju ljudske prosvete. Z odobrenjem se vzame na znanje, da ustanavlja „Prosveta“ za Gorenjsko lastno podružnico, ter se eksekutiva popolnoma strinja, da vloži „Prosveta“ rekurz proti vladinemu odloku, ki je že vložena pravila gorenjske podružnice zavrnila. — Praška „Adrija“ se pooblasti, da na „Slovanskem dijaškem shodu“ ter pri „dijaški razstavi“ v Pragi, kolikor mogoče zastopa celokupne interese narodno-radikalnega dijaštva. — Razmotrivalo se je tudi vprašanje o sprejemanju članov v naše organizacije. Eksekutiva opozarja odbore naših društev, naj bodo pri sprejemanju članov, ki pridejo iz drugih vseučiliških mest, previdni ter naj se v vsakem slučaju obrnejo po informacije na bratsko društvo. Povdarjalo se je, da se od tečaja do tečaja množi število slovenskih dijakov v Pragi. To na sebi jako razveseljivo dejstvo pa kaže nezdrav izrodek. So namreč slovenski akademiki, ki se upisujejo na praško univerzo samo za eden (navadno IV.) semester, da bi tam (na slovanski univerzi) lažje delali izpit v nemškem jeziku. Taka spekulacija na dobrohotnost čeških profesorjev škoduje ugledu slovenskega dijaštva, sosebno pa onega, ki stalno študira v Pragi. Eksekutiva tako postopanje kar najostreje obsoja. — Pri seji se je tudi razmotrivalo vprašanje manifestačnega shoda o priliki proračunske debate v državnem zboru. Praška organizacija „Adrija“ je priredila shod za slovensko vseučilišče, društvu „Slovenija“ in „Tabor“ pa tega nista storili. Zastopniki „Slovenije“ in „Tabora“ so podali v tem oziru zadovoljiva pojasnila. Krivda, da se niso v Gradcu in na Dunaju vršila manifestačna zborovanja za slov. kulturne zahteve, zadene edinole oba slov. državnozborska kluba, ki sta na tozadevno vprašanje slovenskega dijaštva odsvetovala prireditve zborovanj, češ, da bi ta uspešni akciji poslancev lahko škodovala. Tembolj pa zadene slovensko državnozborsko delegacijo ostra obsodba praškega slovenskega dijaštva, kateri se stem pridružuje tudi eksekutiva v imenu celokupnega narodno-radikalnega dijaštva. — Na seji se je znova obravnavalo vprašanje starejšinske organizacije. Eksekutiva smatra za nujno potrebo, da se v najkrajšem času ustanovi zveza narod.-radikalnih starejšin, katere nujno pozivlja, da kolikor mogoče kmalo udejevijo ta načrt. Zveza, katere sedež naj bo v Ljubljani, mora biti nepolitična, zgolj kulturna, vzdržuje naj kar najožje stike med starejšinami samimi ter ostane v vedni in trajni dotiki z akad. nar.-radikal. organizacijami. Izvrševanje kulturnega programa nar.-rad. dijaštva ji bodi vodilni princip.

Naval klerikalcev na mlajšo srednješolsko ter drugo ljudski šoli odraslo mladino naj bi vzbudil ne le pozornost dijaštva in učiteljstva, temveč vse napredne inteligence. Ustanovitev mladinskega lista, ki naj bo namenjen v prvi vrsti ljudski šoli odrasli mladini, je nujno potrebna. List naj bo nepolitičen in nestranskarski, poučne in zabavne vsebine ter primerno obširne oblike. Posebno mu bodi tudi namen pripravljati pot nepolitični mladinski organizaciji po celem Slovanskem. Narodno-radikalno dijaštvo — kateremu za samostojno izvršitev tega načrta žal primanjkuje gmotnih sredstev — je pripravljeno pri takem listu sodelovati z vnemo in vstrajnostjo*).

*) Medtem je slovensko učiteljstvo že sklenilo izdajanje mladinskega lista. Izhajal bo kot priloga „Domačemu ognjišču“ — kar je sicer velik nedostatek. Vendar ta sklep iskreno pozdravljamo.

Pri obravnavi vprašanja „Prosvetinih“ občnih zborov je izvedela eksekutiva, da se namerava letošnja skupščina „Družbe sv. C. in M.“ vršiti v Ljubljani. V imenu narodno-radikalnega dijaštva zahteva eksekutiva odločno, da se glavno zborovanje naše šolske družbe vrši na nedeljo ali praznik v kakem obmejnem, narodno izpostavljenem kraju. Tam naj bi bil obenem tudi občni zbor „Prosvete“.

Velikonočne glavne seje so se udeležili zastopniki naših društev skoraj polnoštevilno.

Izlet „Prosvete“ v Prago. Meseca velikega travna letos se bo otvorila v Pragi svetovna razstava, ki bo privabila od vseh krajev sveta nešteto tujcev v zlato slovansko metropolo ob Vltavi. „Prosveta“ je sklenila, da tudi ona priredi letos izlet v Prago in vabi tem potom vse slovensko narodno-radikalno dijaštvo na udeležbo.

V Prago se izletniki odpeljejo iz Ljubljane takoj po dovršitvi zrelostnih izpitov na naših srednjih šolah, t. j. približno 20. malega srpana. V Pragi ostanejo kakih 12 dni. Ogledajo si predvsem seveda razstavo, dalje praške zgodovinske znamenitosti (kraljevi grad Hradčane, katedralo sv. Vít, rotovž, Wallensteinovo palačo, Vyšehrad itd.), zbirke (deželni, mestni in narodopisni muzej, galerijo slik itd.), udeležijo se predstav v Narodnem in novem Vinogradskem gledališču in obišejo tudi pisarne čeških obrambnih društev — Severočeške in Pošumavske Jednote ter Šolske Matice — in telovadnico Praškega Sokola. En dan bo namenjen izletu na historični grad Karlův Týn. Iz Prage se odpeljejo izletniki na Dunaj, kjer ostanejo en dan in odtod po državni železnici zopet v Ljubljano.

Kjer je „Prosveta“ dobila za izletnike izredno znižane cene na železnici, ker bodo dalje stanovanja v Pragi najbrž zastopnj in ker bo tudi v vse muzeje in zbirke prost vstop — so stroški za izlet izredno nizki: približno 60 K z vožnjo vred. Zato „Prosveta“ upa, da se slovensko narodno-radikalno dijaštvo mnogobrojno udeleži izleta in osobito vabi nanj tudi narodno-radikalne dijakinje. Pred odhodom iz Ljubljane bo deponirati vsakemu izletniku 16 K, s katerimi je poravnana vožnja v osebnem vlaku 3. razreda iz Ljubljane v Prago čez Jesenice, iz Prage na Dunaj in z Dunaja nazaj v Ljubljano ter režijni stroški. Vsak izletnik dobi pred odhodom iz Ljubljane brezplačno izletni list s podrobnim programom izleta in izletni odznak. Kolegi in kolegije, ki bi si lahko oskrbeli slovensko narodno nošo, naj jo prinesejo seboj in naj nam to na priglasilnem listku tudi naznanijo. — Ker bo število izletnikov omejeno, se je treba priglasiti prav kmalu. Vse natančnejše podatke glede izleta daje odbor „Prosvete“ v Ljubljani; pismenemu vprašanju je treba priložiti znamko za odgovor.

SLOVANSKO DIJAŠTVO.

Kulturna nasilja na Hrvatskem. Baron Rauch se maščuje za enodušni, sijajni odpor Hrvat. naroda proti nasiljem nad najvišjim kulturnim institutom — hrvatskim vseučiliščem in njega člani profesorji in dijaki. Vseučiliščnikom odteguje stipendije, prepoveduje zborovanja, profesorje disciplinira in pensionira. Vihar ogorčenja je vzbudilo v celi Hrvatski umirovljenje mladega, v najlepši dobi znanstvenega delovanja stoječega profesorja in dekana filozofske fakultete Šurmina, kateremu je sledil rektor Maurovič; zaznamovane so še druge žrtve in vedno večje kroge vleče sistem preganjanja in poniževanja. — 42 zagrebških srednješolskih profesorjev, pristašev koalicije, pričakuje discipliniranja in premestitve. Spričo teh dejstev, ki izzivajo v celi Evropi začudenje

in ogorčenje, je razumljiv odločni korak hrvatske akademične mladine, ki je skoraj soglasno izdala geslo: Proč od zavoda, ki je onečaščen po nasilju človeka, kateremu so največje narodove svetinje predmet nizkotnega maščevanja in odurne politične spekulacije! Zagrebška univerza je zaprta in sto in sto hrvatskih akademikov se odpravlja z gnjevom in žalostjo v srcu, toda odločno in mirno, da zapusti svetišče narodne kulture, dokler se ne popravi in zbriše grehi oskrunjevalca. Okoli petsto dijakov je že zahtevalo odpustnice, vpišejo se na praško in graško univerzo. Tovariši v Pragi in v Gradcu jih sprejmejo ljubeznivo ter poskrbijo modernim pregnancem za kolikor možne udobnosti. Simpatije slovenskega dijaštva so vse na strani jugoslovanskih bratov, katerim želimo iz celega srca uspeha, ter upamo, da se jim v kratkem času znova odprejo očiščene dvorane zagrebške almae matris! Atentat na kulturni napredek hrvatskega naroda pa se prav gotovo maščuje, mladina, katero se je takorekoč s silo odtiralo iz narodnega torišča umstvene in čustvene naobrazbe, ne pozabi pekoče rane in v stotero dušah plamti ogenj, v katerega plamenu se očisti narod tujega nasilstva.

„Hrvatski Djak.“ Bratsko glasilo hrvatskega naprednega dijaštva je začelo izdajati s 1. aprilom posebno prilogo „Srednješkolski Glasnik“, „koti ima biti zrcalo pokreta i rada naših srednjoškolic“. List je zanimiv tudi našim tovarišem srednješolcem, ki se zanimajo za življenje po hrvatskih zavodih, odkoder dobiva novo srednješkolsko glasilo zanimive dopise. „Srednješkolski Glasnik“ dobiva se pri upravnistvu „Hrv. Djaka“ po 20 vin. številka.

DIJAŠKO-SOCIALNI VESTNIK.

Vstopajmo v „Sokola“! Na Dunaju je sklicala „Sokolska župa dolnorakouska“ vzajemno z češkim drž. posl. Ant. Kalino in slovenskim drž. posl. dr. Rybašem zastopnike vseh dunajskih slovanskih akad. društev v posvetovanje in razgovor o razmerju med sokolskimi jednotami in akademiki. Konstatiralo se je in dijaški zastopniki so morali priznati sami, da vlada med slov. visokoškolskim dijaštvom povsem neopravičljiva brezbriznost do Sokolstva. Ne opravičuje nas pomanjkanje časa, ne oddaljenost stanovanja, niti starost ali telesna neokretnost, najmanj pa še gmotni položaj — glavni in skoro edini vzrok, da se tako malo udeležujemo aktivno sokolskega dela, je — le priznajmo si — naša lenoba. Tu mora priti do radikalnega preobrata. Vsak pa začni sam pri sebi. V dijaškem almanahu stoji geslo: Vsak slovenski akademik mora biti član Sokola! Da, narodna dolžnost je vsakega slovenskega akademika, da krepí s telesnimi in duševnimi silami to važno narodno organizacijo. A kako malo jih je, ki ne puščajo tega gesla samo na papirju.

Posebno na Dunaju in v Pragi bi morali slovenski in sploh slovanski akademiki vstopati čim najštevilneje v češke sokolske jednote. Tu med brati Čehi imamo najlepšo priliko, proučiti in navzeti se sokolske misli v njenem izvirkniku. Izvežbamo se lahko za dobre vaditelje, katerih tako zelo primanjkuje pri ustanavljanju novih sokolskih društev. In „Sokolov“ je na Slovenskem še vse premalo. Med počitnicami se nam nudi v domačih društvih obsežno in hvaležno polje za ljudsko-izobraževalno delo.

Sokolska župa na Dunaju priredi koncem vel. travna shod vsega slovanskega dijaštva, da oživi tem potom zanimanje za Sokolstvo in ovrže vse eventualne izgovore se strani dijaštva. Obeta si od te svoje akcije mnogo uspeha. Na nas je torej, da se uresničijo te nade. Zato vstopajmo v „Sokola“ v vseučiliških mestih in doma. Na zdar!

Pravica do enoletnega prostovoljstva. V debati srednješolske ankete se je od posameznih govornikov zahtevala tudi preosnova enoletnega prostovoljstva. Povdarjala se je potreba, da naj se opusti zlasti pri realkah in gimnazijah pogoj dovršene mature, oziroma osmega razreda. Pravico do enoletnega prostovoljstva naj imajo že absolvirani šestošolci.

Do danes se ta zahteva še ni uresničila ter obstojajo še stari pogoji, ki dajejo pravico do enoletnega prostovoljstva le onim, ki so dovršili (ali vsaj tekom nabornega leta dovrše) srednjo šolo ali pa napravijo še pred naborom predpisani izpit (glej „Omladino“ 1907). Toliko tovarišem, ki so se obrnili tozadevno na uredništvo, na znanje. Vsi oni, ki pridejo letos na nabor ter niso že osmošolci ali pa nimajo že izpita ter bodo potrjeni, morajo služiti tri leta. Na posebno prošnjo zamorejo dobiti dopust do konca srednješolskih študij (toda le v izjemnih slučajih), enoletna pravica pa jim ostane zaprta. Začetkom velikih počitnic bomo priobčili predpise, ki veljajo za polaganje izpita za enoletno prostovoljstvo.

ŠREDNJEŠOLSKI VESTNIK.

K preosnovi mature. K naredbi z dne 29. februarja t. l., s katero se uvaja reforma mature na avstrijskih srednjih šolah, je izdal naučni minister odlok, ki vsebuje nekatere važne določbe glede pismenih nalog ter ustmenega izpita.

Pismena naloga iz učnega jezika je, kakor znano, olajšana vtoliko, da bodo maturantom na razpolago tri temata, izmed katerih lahko prosto izbirajo. Profesor mora pustiti vsakomur pol ure pomisleka, da se odloči za to ali ono nalogo, kar mora maturant storiti pismeno na posebnem listu, katerega priloži profesor izdelani nalogi. Temata morajo biti različna, to se pravi iz različnih strok ali učnih skupin. Ne gre torej, da bi bila stavljena temata zgolj iz zgodovine, n. pr. eden iz stare, drugi iz nemške, tretji iz avstrijske, treba bo namreč naloge razdeliti tako, da bo n. pr. ena zgodovinska, druga slovstvena, tretja mogoče „prosta naloga“. Na ta način se nudi maturantu prava izbira, ki odgovarja duhu maturine preosnove.

Pismeni izpit iz francoščine v realkah obsega prevod iz učnega jezika na francosko. Mesto prevoda pa se stavi tam, kjer so dijaki zadostno pripravljene po moderni učni metodi, tudi lahko enostavna prosta naloga v francoskem jeziku. Ta naloga obstoji najlažje v tem, da prebere profesor maturantom kratek pripoveden spis v francoskem jeziku, ga raztolmači po francosko v obliki vprašanj in odgovorov, na to še enkrat prebere ter prepusti dijakom, da ga napišejo v pripovedni obliki ali pa kot razgovor (torej vprašanja in odgovori). Ministrski odlok daje prednost taki prosti francoski nalogi, zahteva pa, da se dijaka na take naloge pripravlja že od V. razreda.

Dijakom-maturantom se morajo v bodoče naznaniti vspehi (klasifikacija) pismenih nalog, kakor hitro so bile naloge od predsednika izpraševalne komisije potrjene. Na podlagi teh pismenih vspehov se naj določi, iz katerega jezika je polagati maturantu še ustmeni izpit.

Novi ministrski odlok se bavi tudi z ustmenim izpitom ter določa, da se pri izpitu iz matematike ne sme izpraševati iz matematične fizike, tudi je nedopustno spuščati se pri domači zgodovini in geografiji v posameznosti ali pa celo izpraševati pri tem splošno zgodovino. Predmet zgodovinskega in geografičnega izpita naj bo strogo to, kar je učna snov v VIII. gimnazijskem ozir. v VII. (in deloma v VI.) realnem razredu.

Pozdravljamo te najnovejše določbe, ker se nam zdijo potrebne in primerne; mi Slovenci pogrešamo med njimi le eno važno točko: ureditev

izpita iz slovenskega jezika. Ne čudimo se preveč, da je naučni minister pri določbah, ki se tičejo učnega jezika, pozabil, da ima Avstrija posebno kulturno specialiteto: to so slovenske gimnazije z nemškim učnim jezikom; pred svetom si naša učna oblast, v kateri je moderna doba vzbudila menda tudi nekaj pedagoške sramežljivosti, ne upa skoraj priznati, da sili mladino celega naroda v jarem tuje jezikovne vzgoje. Upamo, da spregovori slovensko profesorsko društvo odločno besedo ter doseže v kratkem ministrski odlok, ki bo pripoznal slovenskim dijakom vsaj tolikšno pravico glede njih maternega jezika, kolikoršno dolžnost jim nalaga glede tujega idioma njih narodnih nasprotnikov.

Stoletnica celjske gimnazije. Po zaslugi slovenskega moža je dobilo Celje svojo srednjo šolo. Desetletja so se na tej gimnaziji vzgajali slovenski spodnještajerski dijaki, katerih število je daleko presegalo število Nemcev. Iz zavoda je izšla lepa vrsta zaslužnih in tudi slavnih slovenskih mož. Kulturna zgodovina slovenskega Štajerja je ozko zvezana z zgodovino celjske gimnazije, katere stoletnico hočejo praznovati v nemškonacionalnem duhu! Zavodu, ki je v dolgotrajni gonji nemškega šovinizma zgubljal leto za letom na svojem ugledu ter postal daleč sloveče „refugium peccatorum Germanorum“, na katerem se slovenskega dijaka težko gleda, ne pristoja slavlje onega dne, ki je postal za tisoče štajerskih Slovencev pomemben in važen. Današnja celjska višja gimnazija je žalostna senca nekdanjega cvetočega zavoda; nobeno nemško navdušenje ji preteklih dni ne vrne. Samoobsebi umevno se nam zdi, da nemškonacionalno slavnost celjske gimnazije bojkotirajo vsi slovenski rodoljubi — nekdanji celjski dijaki.

Koprski tovariši nas opozarjajo, da smo jim delali glede „Slovenske Maticе“ krivico. Matica šteje med njimi 22 naročnikov, ne pa nobenega, kakor smo pomotoma poročali. Za Koper je število 22 vsekakor lepo ter relativno presega skoraj vsa naša srednješolska mesta.

VESTNIK ZA LJUDSKO IZOBRAZBO.

Zveza narodnih društev na Štajerskem in Koroškem. Ob priliki občnega zbora „Zveze sloven. štajerskih učiteljev in učiteljic“ se je vršilo, sklicano po predsedniku učiteljskih narodno-socialnih odsekov nadučitelju Pesku, posvetovanje o ustanovitvi zveze nepolitičnih društev. Posvetovanja se je udeležilo učiteljstvo, dijaštvo in nekaj zastopnikov druge inteligence ter meščanstva. Nar. rad. dijaštvo je uradno zastopal tov. Kramer. Zborovalci so se soglasno izrekli za nujnost ustanovitve zveze narodnih društev. Pretresoval se je nje pomen za življenje, deloma tudi potreba oživljenja naših nar. nepolitičnih društev in njih važnost za kulturni napredek naroda. Zlasti se je tu izjavilo, da nikakor ne smemo pustiti, da bi se na zdravem telesu našega naroda razjedla rak-rana nazadnjaštva, kulturnega in narodnega, da bi se ponujal ljudstvu mesto kruha kamen, mesto prave izobrazbe strankarska zagrizenost. Nova zveza naj stoji popolnoma izven vsake politične stranke. „Zveza“ pa nima le važne kulturne naloge, ona bo tudi iz praktičnih ozirov velike važnosti za delovanje po društvi. Doslej so stala ta sama zase in če ni bilo slučajno delavnega odbora, so spala spanje pravičnega. Odslej bo zveza netila življenje po društvi, jih bo vzpodbujala in pomagala odborom. Knjižništvo se bo centraliziralo, prirejala se bodo predavanja, poučni tečajji itd. V debati, ki pa radi nedostatka časa ni kazala prevelike temeljitosti, pozdravlja ustanovitev dr. Kukovec v imenu „Narodne stranke“, govori o kulturnem in praktičnem pomenu snujoče se zveze narodnih društev in želi, da se raztegne njen delokrog tudi na Koroško, da damo tamošnjim bratom

Slovcem priliko se pridružiti nam in z nami skupno delovati. Namesto nameravanega imena „Narodno-socialne zveze“, nasvetuje ime „Zveza narodnih društev“. Tov. Kramer pozdravi novo zvezo v imenu eksekutive nar.-rad. dijaštva, govori o skupnem delu učiteljstva in dijaštva v društvih, ki se je gojilo že doslej, a se bo tem bolj vnelo v prihodnje. Treba nam je predvsem mladinske organizacije, treba je organizirati mladino, ki zapusti šolo. Delo učitelja naj se nadaljuje po šoli — tam je treba nastaviti zavor. Povdarja potrebo mladinskega lista. Nadučitelj Gradišnik govori o socialnem delu v lastnih učiteljskih vrstah, o nevarnosti nemškega narodnega sveta za Spod. Štajer in želi, da bi se naši politični krogi brigali za to, da se nastavljajo v narodno-nevarnih krajih trdni in odločni slovenskih možje. Urednik Lešničar opozarja na nalogo narodnih društev širiti dobro časopisje, govori o kulturnem pomenu nove zveze ter o „delovanju“ klerikalnih bralnih in izobraževalnih društev. Temu delovanju treba krepkega in odločnega protidela. Za sedaj je treba rešiti in ohraniti kar se dá — potem pa na tej podlagi zidati za bodočnost. Končno se je izvolil pripravljalni odbor, ki bo oskrbel vse potrebno, da se „Zveza nar. društev na Štajerskem in Koroškem“ v najkrajšem času ustanovi. O „Zvezi“ še spregovorimo.

»Prosveta« in nje podružnice. Na naš članek, ki smo ga priobčili pod zgorajšnim imenom, odgovarja gorenjski akademik v „Slov. Narodu“ s „sentimentalnimi“ rekriminacijami, ki si jih je očitvidno izposodil iz arhiva „Svobode“, ki je tudi prav rada govorila o črni nehvaležnosti radikalcev napram liberalnim očetom, o polnih liberalnih skledah itd., ter s citati iz pesnikov in pisateljev. Bistvo njegovega ugovora je označila „Prosveta“ v posebnem poslanem v „Slov. Narodu“, kjer konstatira, da je bila ustanovitev gorenjske podružnice že sklenjena stvar, ko se gorenjskim „samostatnikom“ o Vesni še niti sanjalo ni. Ne preostaja nam torej ničesar, kakor udano pričakovati stvari, ki pridejo. Menda nam ni treba ponavljati, da nočemo nasprotovati delovanju kateregasibodi naprednega prosvetnega društva!

Podravska podružnica »Prosvete« je priredila 3. majnika v Mariboru izvrstno uspelo veselico s predavanjem, petjem, godbo ter izvirno igro tov. Laha „Iz dijaških let“. Požrtvovalnim in delavnim tovarišem-prirediteljem privoščimo moralni in menda tudi nemali gmotni uspen iz celega srca!

Verband deutscher Hochschüler in Marburg. Nedavno še je veljal pri nas razsekan obraz, sablja in vrček piva za simbol nemškega dijaštva. Toda časi se izpreminjajo. Pred kratkim smo čitali v nemških listih, da so si izbrala graška akad. društva Št. Ilj v Slov. Goricah za torišče svojega delovanja in vzela óndotno nemštvo v svoje varstvo. Splošno se zelo podcenjuje njih delovanje in Slovenci se nikakor nočejo zavedati kritičnega položaja ob meji.

15. mal. travna je zborovalo društvo nemških visokošolcev v Mariboru; če pregledamo društveno poročilo zadnjega, to je sedmega društvenega leta, si moramo odkrito priznati: nevaren nasprotnik! . . . Kako se mu bomo pri indolentnosti velikega števila našega dijaštva in pri znani malomarnosti našega razumništva uspešno ustavljali?

V preteklem letu je izdalo to društvo v nemške nacionalne namene 1300 kron, med temi nad 360 K za Schulverein in 340 K za Südmarmko. Priredilo je v korist imenovanih društev gledališke predstave v Mariboru, Ptujju in Celju, roditeljski večer v Studencih pri Mariboru, udeležilo se vseh nacionalnih prireditev v Mariboru in okolici itd. Društvo je ustanovnik Südmarmke in Südmarmkinih podružnic v Mariboru in Razvanju, mariborske podružnice Schulvereina, mariborskega Theater- u. Kasinovereina,

nemškega dijaškega doma v Mariboru in „Nemškega doma“ v Brežicah. Podpiralo je tudi razna nemška društva v Mariboru, Studencih, Št. Ilju, Sv. Lenartu, Kamnici in drugod.

Članov je štelo 122, 38 rednih in 84 izrednih! Veliko število izrednih članov jasno priča, da se Nemci za svoje dijaštvo resno zanimajo, ga izdatno podpirajo in vedo ceniti njegovo delovanje. Dali so mu primerno zastopstvo, namreč odborniško mesto v mariborskih podružnicah Schulvereina in Südmarke. In pri nas? Kdaj bomo imeli odseki „Prosvete“ zastopnike v odboru mariborske in celjske podružnice družbe sv. C. in M.? Učimo se pri nasprotnikih!

VESTNIK ZA KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

„Primož Trubar in naša reformacija“. Kulturno-historična študija. Izdala in založila „Svobodna misel“. Cena 50 vin. — Morda ostane ta knjižica edini slavospev Trubarju-reformatorju, ki izide v jubilejnem letu slovenskega naroda na našem knjižnem trgu, kajti že se je tudi „Trubarjeva spomenica“ Slov. Matice spremenila v „Zbornik“, v katerem bomo brali marsikatero interesantno in važno razpravo o slovstveniku, pesniku, pisatelju Trubarju, o očetu slovenske literature, o prvem Jugoslovancu, kjer pa bomo pogrešali proslavo moža, ki ni le narodni temveč tudi kulturni buditelj slovenskega ljudstva. Kulturnemu velikanu Trubarju velja zgoraj omenjena študija, ki je navzlic marsikateri pretirani in prenavdušeni besedi vredna, da jo čita slovenski naobraženec ter se naslaja ob spominu na viharno a toli lepo dobo naše zgodovine, ki je rodila prvi velikanski duševni boj malega slovenskega naroda, ono dobo, v kateri je trl slovenski človek verige nemškega in klerikalnega suženjstva.

„Znanstvena knjižnica.“ Prviz vezek Drtinove knjige je že v tisku ter se začne kmalu razpošiljati. Poslali ga bomo tudi onim našim naročnikom, ki na „Znanstveno knjižnico“ še niso naročeni, na ogled, ter upamo, da jih prvi zvezek dovede v vrste naših subskribentov. Drtinova knjiga je vredna, da si jo nabavi vsak izobraženec; naj bi sosebno slovensko dijaštvo prav mnogoštevilno segalo po znamenitem delu češkega učenjaka. „Omladinini“ poverjeniki sprejemajo prav radi naročila, pri njih dobe tovariši tudi prvi zvezek na ogled.

RAZNO.

O svobodi šole, vzgoje in misli. „Iskren prijatelj mladine“ je napisal drobno knjižico in jo dal razdeliti po naših gimnazijah. V njej nam razlaga, kako nesmiselne so zahteve po svobodni šoli in vzgoji. Ko smo brali njegove dokaze, se nam je zdelo vedno bolj, da nas hoče prijatelj vedoma varati. Tega pa bi zlasti sedaj ne smel, ko imamo toliko prijateljev, da smemo zahtevati od njih vsaj dobro voljo in globoko prepričanje. On pa dela, kakor don Quixote: mline na veter je krstil z imeni slavnih junakov, da bi svet mislil, da se je boril z njimi.

V koliko je ta primera upravičena, o tem naj sodijo čitatelji sami. Oglejmo si torej vsebino brošurice.

„Beseda svoboda ima omamljivo moč. Že otrok si želi svobodnega življenja, slediti hoče slepo svoji trmi in strastem. Ako bi mu stariši v to privolili, — bi bila to svobodna vzgoja. To pa gotovo ne gre. Vzgoja torej ne sme biti svobodna, ampak smotrena.

Tudi svobodne šole bi se otroci gotovo ne branili. To bi bila namreč šola, kjer bi se smeli otroci učiti, kolikor bi se jim ljubilo.

Tudi v šolo bi prihajali, kadar bi hoteli, vrh tega pa bi se smeli še pretepati, da bi bilo veselje. Otrokom bi se to že dopadlo, če bi bilo pa prav, to je drugo vprašanje.

In svobodna misel? Predmet sam določa misel in ta misel mora biti resnična ne pa svobodna. Ako imamo pred seboj dejstvo, da je $2 \times 2 = 4$, ali je mogoče še misliti svobodno, da je lahko 5 ali 7?

Kaj pa, če se zahteva svoboda le napram Bogu in npravnim zakonom? Kaj ni Boga, duše in posmrtnosti! Tukaj bi bila svoboda najbolj nedopustna.

Take stvari zahtevajo svobodomiselnost, in pameten človek naj bi šel za njimi? Le kdor se zna in more odločiti za dobro, ta je svoboden.

Mlin je padel in don Kišotu smo ploskali. Vse bi bila le lepa šala, ko bi ne opazili za celo stvarjo precej umazane taktike. Mlajši dijaki bodo morda res mislili, da je svobodna vzgoja in šola to, kar smo opisali kot popolnoma absurdno, — tako je menda sklepal naš prijatelj, — in to jih mora odbiti že, ko bodo slišali kako tako besedo. Le to dejstvo nas sili, da si ogledamo nekoliko zgornja izvajanja. — Le, kdor se zna in more odločiti za dobro, ta je svoboden. Mi to popolnoma podpišemo, pristavili bi morda še: in kdor se sme odločiti.

Vzgoja mora biti smotrena, misel mora biti resnična, — vse to priznavamo. Tudi nimamo nobenega vzroka tajiti Boga in nasprotovati npravnim zakonom. Vkljub temu pa trdimo, da ni tako neumestno govoriti o svobodni vzgoji in šoli, kot si misli to naš „iskreni prijatelj“. Da celo o svobodni misli se da govoriti.

Bil je čas, ko se je vzgajalo otroke čisto po določeni šabloni. Predpisano je bilo, kaj mora otrok znati in česa ne sme. Proti temu se je pojavil upravičen odpor in pedagogi prosvetne dobe zahtevajo svobodno to je individualno vzgojo. Za kar kaže kdo več nadarjenosti, to se naj pri njem posebno goji. Da v praksi to ni popolnoma izvedljivo, to vemo i mi, a veliko se je v tem oziru že napravilo in še nismo na vrhuncu popolnosti. Da se naj svoboda zmožnostim, ne pa tudi strastem. Pričakujemo, da bo priznal celo naš „iskreni prijatelj“, da to dvojje lahko ločimo in da bo zahteval prvo vsak pameten človek.

Misel mora biti resnična, to je, biti mora takšna, kot nam jo kaže razum. Na polju eksaktne vede moremo imeti v tej ali oni stvari le eno, določeno misel, ker pravi n. pr. razum vsem ljudem, da je $2 \times 2 = 4$. Kjer pa nas empirija zapusti, bo stavila pamet različnim ljudem na isto vprašanje različne odgovore. Tukaj ima resnična misel le subjektivno vrednost in nihče nima pravice naravnost prepovedati drugačnih naziranj. Ravnati se moramo tukaj po stavku: In dubiis libertas. To velja na primer za vse religije. Ne moremo se tukaj spuščati v daljša razmotrivanja, omėnjam le, da poznamo ravno na tem polju nešteto absolutnih resnic. Ergo so in morejo biti te resnice le subjektivne. Tudi teh ne branimo nikomur oznanjati, — toda nihče nima pravice siliti drugih, da mu brezpogojno verjamejo. Tukaj naj bo misel svobodna. — Povdarjamo pa, da je takih polj še mnogo, polje religije je le eden najbolj aktualnih primerov za to.

Šola naj bi učila vedo ne pa hipotez. Seveda je med hipotezami še tudi velik razloček. Ene spadajo v področje vede, druge pa so bolj produkt fantazije. Z zgornjim stavkom mislimo pred vsem na slednje. Ni še prav, če se sili vera v nje, kaj še le, ako se mora celo znanost prikrajati po njih.

V interesu resnične misli zahtevamo toraj svobodo misli in šole.

Kdor izvaja, da moramo zato še zametavati Boga in npravnost, ta mora imeti pač svojo posebno logiko, s katero pa se ne bomo prerekli. Sapienti sat!

Priloga „Omladini“

št. 2.

L. V.

MLADINA.

Na našem narodno-radikalnem gibanju opazamo lahko dva zanimiva pojava. Na eni strani se nas od gotovih političnih krogov še vedno sodi s stališča političnega naraščaja — in obsoja ali pa pozdravlja, kakor je pač razmerje dotičnega inteligenta do obstoječih strank. Najdejo se možje, ki vidijo v naši struji temelj bodoče „radikalne stranke“, kateri so baje že imenovani „voditelji“. Zakaj? Ker se javnost le prepogostokrat zadovoljuje z imenom „narodni radikalizem“, kvečjemu še vidi naše počitniško prosvetno delo, konstatira iz izjav tega ali onega „odličnejšega“ pristaša naše struje, da se z današnjimi političnimi razmerami ne strinjamo — ne potrudi pa se dobiti pogled v bistvo naše struje. Tako sodijo izven našega gibanja stoječi krogi.

Na drugi strani pa opazamo v lastnih vrstah — sosebno med mlajšimi tovariši — včasih precej nejasne pojme o posameznih programatičnih vprašanjih, ki so dostikrat povzročeni po istem vzroku kakor smo ga zgoraj omenili, tudi tukaj daje večkrat podlago le ime ne pa ideja. Izcimijo se naziranja, ki se ne strinjajo popolnoma s pravo vsebino dotične principijelne točke. Tako razumejo n. pr. tovariši ob mejah našo „narodnost“ mnogokrat na prav čuden način. Mislijo, da moramo ignorirati vse, verska in socialna vprašanja in iti slepo tja, kjer se povdarja le narodnost in ničesar drugega.

Iz njihovih razmer si je to lahko razlagati. Treba pa bi bilo zlasti ob mejah paziti, da bi ne prodajali iz prevelike domovinske ljubezni svojemu narodu kamena mesto kruha.

Hočemo biti narodni v najlepšem pomenu te besede, pri tem pa vemo, da je treba pri vsakem delu jasne smeri, tudi pri narodnem. S samim navdušenjem in s tavanjem po megli se za narod zelo malo naredi.

Zato bomo vestno študirali življenjska vprašanja in sledili potem svojemu najboljšemu prepričanju. Naj ne razume našega izvenstrankarstva nihče tako, kakor da bi ne bili ne liberalci ne klerikalci, pač pa ljudje, ki morajo za političnimi, izključno narodnimi strankami čez drn in strn.

Nočemo govoriti proti nikomur, najmanj pa proti onim strankam. A toliko mislimo, da se ne sme nihče bati objektivne kritike, — torej tudi one ne. Kritika bi jih gotovo le pomladila in povzdignila, ko bi pa kritike ne mogle vzdržati, potem pač niso zmožne življenja. Naše izvenstrankarsko stališče torej ni samo propaganda za obmejne „slogaške“ stranke. Ne ponavljali bi tega, ko bi ne prihajalo med našimi srednješolci vedno in vedno do neumevanja.

Tudi naše verske debate značijo le napredek in so le posledica naravnega razvoja. Ako hočemo biti res narodni moramo dati domovini vsaj sebe. Dvomil bi pa, da bo mogel biti kje na mestu takšen človek, ki se boji dobiti nazorov o svetu. Saj ne nastopamo nikjer surovo, le jasnosti

hočemo. Šele potem upamo prekoračiti velik prepad in izvršiti veliko nalogo, ki smo si jo stavili že od začetka. Od navdušenja je treba priti do dela, oseben boj mora povsod postati načelen.

Našim srednješolcem bi stavili le jeden velik princip: Ne delajte nikdar kompromisov v načelih in ne bojte se nikdar pogledati kakih stvari do dna. Obvarujte si svobodo mišljenja in presojevanja o vsaki stvari.

Poznam ljudi, ki pobirajo z velikim veseljem fraze iz slov. časopisja ki naj misli še vedno za ubogega slovenskega dijaka. Vse pa zato, da bi ne bilo treba nikdar misliti samostojno. Velik del slovenskega dijaštva je spoznal, koliko mu še manjka pri lastni izobrazbi. Spoznal je, da ne bo imel morda nikdar toliko časa za njo, kot na srednjih šolah. Tukaj je torišče, kjer naj z vso vstrajnostjo izvršujemo svoje načelo dela. Ni je meje, ki bi je ne podrla trdna volja in menda smemo upati, da bo padlo sčasom vse, kar nas pri naredu sedaj še ovira.

Mnogo bi bilo lahko bolje. Ako primerjamo našo dijaštvo s hrvatskim, bomo našli tam n. pr. mnogo več umetniške izobrazbe. Literarni klubi pod vodstvom večšega profesorja so veliko večjega pomena kot šolske ure o estetiki. Zakaj bi kaj takega ne smeli vpeljati tudi pri nas? Obrnimo se do svojih profesorjev; videli bomo, da imamo med njimi mnogo dejanskih prijateljev. Pokažimo jim, da hočemo resno stremiti in začnimo sami; ne pričakujmo pa, da nas začne dregati profesor, kateremu v naših prenapolnjenih razredih le prepogostokrat primanjkuje časa za spoznavanje izvenšolskih teženj svojih učencev.

Danes mi profesorja le kaj radi zavračamo in si ga odtujujemo: še v osmo šolo prihajajo ljudje, ki nimajo nobenega smisla za disciplino — dostikrat otroci in obenem že gospodje. To oboje pa je tako hudo, da najboljši in najmodernejši profesor ne more začeti drugače kakor — s knuto. Zaradi takih nedisciplinarnih elementov trpi celi razred, onemogoči se vsak tako potreben stik dijaka z učiteljem. Reklo bi se umevati naš princip svobode popolnoma napačno, če bi se ne potrudili, da postanejo tudi v tem oziru drugačne razmere.

I. L.

ŠPORT IN IGRE.

Pri letošnji anketi za reformo šolstva se je toliko govorilo o drugih važnih stvareh, da za vprašanje o telesni vzgoji mladine ni ostalo več časa. Referent dr. Hueppe, univ. prof. v Pragi je stavil tri zahteve: telovadba naj bo v srednjih šolah obvezen predmet, vsak zavod naj ima primeren prostor za vaje, predvsem naj se pospešuje igranje v prosti prirodi.

Njegov soferent dr. Thumser, gimn. ravnatelj na Dunaju, je govoril proti, češ da se s temi stvarmi prikrajšuje že itak na minimum reducirani učni čas. Prof. Wegscheider je govoril v tem smislu, naj se da prostega časa mladini, da si po svoji volji oddahne. Polkovnik Piskáček je bil za to, naj se pri telovadbi misli na bodoče vojake. Prof. Drtina je končno v nekaj točkah podal glavne zahteve telesne vzgoje:

1. Telovadba naj bo obvezna na vseh srednjih šolah in vsak zavod naj ima primerno telovadnico in igrišče.

2. Na vseh zavodih naj se določi, kakor na Pruskem, Wirtemberškem in Švedskem po tri ure na teden, nekaj ur naj se v vsakem semestru porabi za pouk v higieni.

3. Učni načrti naj se revidirajo po najnovejših znanstvenih skušnjah, da se vzgojna stran telovadbe spremeni v smislu npravne in voljine vzgoje.

4. Igre naj se vrše enkrat na teden in naj bodo obvezne za vse dijake. Pri tem naj se goje, kakor na Pruskem, takozvane „ljudske vaje (Volks-tümliche Üb.)“

5. Red iz telovadbe naj odpade in naj se nadomesti s karakterizacijo telesne sile dijakove.

6. Treba je reformirati izobrazbo učiteljev telovadbe v smislu znanstvenih zahtev. Učitelji telovadbe naj so v vsem enaki z ostalimi profesorji.

7. Nadzorstvo telovadbe naj je poverjeno strokovnjakom. Dalje se je govorilo o izletih in prof. Riedl je popolnoma primerno opomnil, naj bo nedelja popolnoma prost dan, posvečen zabavi, veselju in počitku. To so bile nekako glavne zahteve ki so se stavile kot potrebne za reformo telesne vzgoje na srednjih šolah.

Zahtevalo se je malo, da premalo, in vemo, da se niti to ne bo izvršilo, kajti vprašanje o telesni vzgoji zaradi pomanjkanja časa ni prišlo na natančnejši pretres. Kakor se vse reforme pri nas gode počasi, tako se bo tudi telesna vzgoja od šolske strani le malo vpoštevala in lahko rečemo, da je do danes bila šola proti telesni vzgoji, in kar je prišlo iz nje krepkega in zdravega, je prišlo vkljub njeni telesni vzgoji, ne pa z njeno pomočjo. Tudi nam malo pomaga, če se na Dunaju govori o igriščih in drugih lepih stvareh, če se n. pr. zahteva na univerzi kolokvij iz šolske higijene, če pa naša skrbna vzgojiteljica država zavlačuje po cela leta stavbe novih šolskih zavodov in morajo nje državljani, učitelji in učenci, uničevati svoje duševne in telesne sile v prostorih, kakor so bili do zadnjega časa v Ljubljani, ali kakor so n. pr. še zdaj v Novem Mestu. V tem oziru so Mosso, Burgerstein, Hueppe, Teljatnik, St. Ružička, Mac Donald in drugi povedali dovolj, in vlada sama bi bila potrebna, kakor je videti, posebne lekcije.

Šport in igre so del telesne vzgoje in dozdaaj oni del, ki se ga najbolj zanemarja, da celo prepoveduje. V splošnem vladajo glede vrednosti športa in iger v telesni vzgoji pri nas še različni nazori, na vsak način se od šole ne podpira — šport. Nemško društvo za ljudske in mladinske igre (Verein für Jugend- und Volksspiele) je l. 1897. v Altoni izreklo svoje mnenje glede iger in športa v šoli, Vobče je zavzelo stališče za vse igre in za vsak šport, ki ni škodljiv zdravju in ne vodi k strasti, oziroma vkolikor je oboje samo sebi namen in pospešuje telesno vzgojo mladine, bistri duha in razveseljuje srce.

Medtem pa je življenje samo spregovorilo in postavilo svoje zahteve. Družba se je vračala k narodi in čas sam je prinesel seboj novih iger in športov in to, kar je bilo včasih imetje in zabava višje družbe se je bolj in bolj populariziralo. Telovadba in razne vaje po švedskem, nemškem in sokolskem sestavu je prodrla v najširše vrste, obenem pa je začel vabiti Evropo angleški in ameriški šport.

Ta razvoj telovadbe, iger in športa v narodi moramo le pozdraviti kot vesel pojav našega modernega življenja. Ni čuda, da je novi duh začel siliti tudi v šole in šola se je kakor vsake novotarije tudi tega branila do danes. V poslednjem času pa se mnogo govori in piše o vrednosti športa in iger v vzgoji. Pri nas gotovo ne bo še kmalu to vprašanje rešeno, najboljšje je, da ga mladina reši sama stem, da goji igre in one športe, ki ji nudijo počteno zabavo, ji urijo telesne sile, ter so koristne njenemu dušnemu in telesnemu zdravju. Vemo sicer, da se bo tu zadelo na odpor, toda mladina naj ve, da je mladost, zdravje, dušna in telesna sila njena last, ki nima pravice ubijati jo noben pedagog in nobena šola. Kajti ta mladost, zdravje in sreča mladih let, radost življenja in sila poleta se ne vrne več, in kdor jih ni porabil, ni čutil nikdar, da je bil mlad. Mesto krepkih mladih ljudij z raz-

vitimi silami nam daje šola bledolične boječe ljudi: eni se ubijajo v knjigah, drugi v nepravem uživanju mladosti. To pa zato, ker vedno prepovedovanje samo vede k temu, da se človek ne nauči zmernosti, one najlepše čednosti, ki najbolj krasí moža. Kličemo sicer: mens sana in corpore sano, toda ne živimo tako in ne pustimo živeti. Da, stari Helen bi se prijel za glavo, ko bi videl našo gimnazijo z njenim sistemom in učnim načrtom, ne verjel bi, da je to naslednica onega gimnazija, kjer je grška mladina razvijala svoje duševne in telesne moči. Je to napredek človeštva. V resnici ima gimnazija samo ime po starem klasičnem gimnaziju, v bistvu je to ostanek iz srednjeveške latinske šole in nosi seboj mnogo znakov svojega začetka. Srednji vek je zaprl šolo med zidove samostanov, kajti nje namen ni bil živeti v prirodi in premišljati, ampak naučiti ljudi moliti in čitati latinsko sv. pismo.

Sele renesansa je prinesla novih smeri v vzgojo. S svojim „fais ce que tu voudras“ (delaj, kar hočeš) je slavni Rabelais postavil nov princip vzgoje, ki je na njem slonel nov namen vzgajati človeka. Vzgoja značaja se doseže le s svobodo. Šola renesančne dobe se je vračala k antični šoli. Življenje se vrača k prirodi in z njim tudi šola. Bivanje v prirodi in igre z žogo so bistven del vzgoje. Poslej je šola zopet pozabila na svoj namen. Jezuitske katoliške in protestantske šole so pozabile na telesno vzgojo. Proti njim sta povzdignila svoj glas Francoz Montaigne in Anglež Locke. Oba zahtevata telesne vzgoje mladine, priporočata igre v prirodi, ježo in potovanje. Preteklo je še celo stoletje, predno je peljal filantropinizem mladino zopet v prirodo. Novohumanizem je na vse to zopet pozabil in je držal mladino do današnjega časa v zaduhlem zidovju. Šele najnovejši čas skuša napraviti primerno sintezo duševne in telesne vzgoje v šoli.

V tem oziru še na evropski celini daleko nismo dosegli svojih prekmorskih sosedov Angležev in Američanov, kjer so športi in igre postali važen del vzgoje v šoli in v javnosti. Vendar se v zadnjih letih tudi pri nas šport bolj in bolj udomačuje in treba je, da mu tudi mladina posvečuje večjo pozornost.

Kar se tiče sedečih iger, more se s pedagoškega stališča priporočati edino šah-igra, ki je res duhovita in uči misliti. Nasproti temu morda ni bolj neprijetnega prizora, kakor je zaduhla gostilniška soba, napolnjena s tobačnim dimom, mize polne pijače in pri njih polpijana mladina s kvartami. Z zdravstvenega in moralnega stališča je obsojati tako igro, ki ni nič drugega, nego nespametna izguba časa in zdravja in je nevredna olikane mladine.

O telovadbi posebej ne govorimo, menimo le, da bi bilo žalostno, ako bo treba mladino k telovadbi siliti, nasprotno moremo zahtevati od šol popolne svobode, da se je udeležuje v šoli ali pa v drugih telovadnih društvih, kajti šolska telovadba pogosto odganja od sebe že zato, ker je „šolska“. Toda telovadnica posebno poleti ni najprimernejši kraj za telesno vzgojo. Nadomestovati jo mora prosta priroda, izleti. Smo za to, da si dela mladina izlete po svoji volji, od mladine pa moramo zahtevati, da ji izleti niso priložnost k raznim ekscesom. Svobodo bo dosegla mladina takrat, kadar bo dokazala da je zmožna svobode. Toda k tej svobodi jo je treba vzgajati.

Šolske igre so pogosto omejene tako, da niso vabljive, treba je tudi v njih več svobode, Pogosto se sili kak oddelek na igrišču k igri, ki je brezmiselna in upliva že to slabo, da se sili. Na igrišču mora vladati popolna svoboda, da se vsak pridruži igri, ki ga najbolj zanima. Najkrasnejše so dandanes igre z žogo (lawn-tenis, hockey in foosball). Smo mnenja, da, če se igrajo igre z žogo, je skoraj brezpomembno, če se ne igrajo po pravih igrah. Posebno zadnji dve igri sta se v zadnjem času zelo razširili in tudi mi kot mali narod ne smemo športa več prezirati, kot nekaj, za kar nimamo

časa. Nasprotno ravno v tem lahko dokažemo, da smo zmožni vsopredno korakati s časom. In tu je mladina poklicana, da izvrši svojo dolžnost. Danes, ko se znovič prebujajo olimpijske igre na Grškem in v Londonu, danes, ko foosballovemu boju v Angliji prisostvuje množica 150.000 ljudi (v Pešti 10.000, v Belgiji 12.0000, v Pragi 6—7000), moramo priznati, da ima šport v narodnem življenju svoj pomen. Naravno bi pravzaprav bilo, da bi vsaka šola imela svoje igrišče, kjer bi se igrala ena ali druga igra, eventuelno moralo bi se mladini omogočiti, da igra na drugih igriščih. V Pragi skrbe za to razni športni klubi (S. k. Slavija etc.) in „Društvo za mladinske igre“, ki razpolaga z obširnimi prostori na Letni. Posebno foosball se je danes udomačil na srednji šoli in ga igrajo sedaj že razni zavodi med seboj, da celo posamezni razredi. Tuintam se sicer še šolska oblastva branijo, toda počasi se i stari privajajo novi usodi in šport se udomačuje bolj in bolj na vseh šolah v Evropi. Pri nas smo dozdej gledali na šport kakor na nekaj nemškega, toda to je neupravičeno. Želeti je, da se v najbližjem času tudi naša mladina bolj posveti zdravemu in razumnemu športu. Plavanje, veslanje, turiztika etc. se je gojilo dozdej, poslej bomo morali udomačiti tudi moderne igre. Med njimi bo gotovo foosball najbolj priljubljen pri mladini in upamo, da ne bo dolgo, ko bomo tudi na slovenskem videli „math“. Imajo-li naše šole smisel za čas in za telesno vzgojo mladine, morajo vsako podobno težnjo podpirati, enako bi bila dolžnost naše javnosti, da stem pripravi novo polje ljudske vzgoje.

KSENIJ VERIN:

IZ POLETNIH NOČI.

Zažari na nebu zvezda,
v srcu vstane mi spomin
na prijazno, nizko okno,
ki krasi ga rožmarin.

Aj, kedo tedaj bi mislil,
dekle, slutil le kedo,
da bo z urami ob oknu
daleč še prišlo?

Kolikrat ob njem slonel sem
sladke ure uživajoč,
ko sklonila se nad vas je,
zvezdnata poletna noč! —

O ljubezen, o ljubezen,
žalostna je tvoja pot:
s sanjami začenjaš vedno,
a pokoplje te — grohot! —

KSENIJ VERIN:

O MRAKU.

Ko cvet poljubi tajni mrak
in od cipres
prinese mi zefir lehak
povest od tolikih sloves,

mi srce boli vstrepeta —
Ah kaj,
če moja je osoda ta,
da prej ko mi odevete maj

bom moral s solzami v očeh,
srce težko,
pozabiti na cvet in smeh
in se pobratiti z zemljo ...

KSENIJ VERIN:

KONEC.

Kaj bi dal, da zopet sanje
sladke sanjati bi smel,
v katerih tolikrat po tebi,
Olga, jaz sem hrepenel! —

Toda časi ti že šli so,
nič jih več ne bo nazaj —
Zbogom dnevi moje sreče,
zbogom moj mladostni raj!

KSENIJ VERIN:

ZAPOJ MI PESEM DEKLE ...

Zapoj mi pesem dekle
o lepih, prošlih dneh
ko sva midva ljubila
se s solzami v očeh.

Ker vedela sva, da potje
se v dalji nama križajo
in se potem nikoli več
ne zbližajo ...

Zapoj mi, da srce, ki zdaj
v sedanost verovati noče,
ob tvoji pesmi zadnjikrat
zasanja in se zjoče ...

RUSMIR:

OB SOJU ZVEZD.

Ob soju tisoč plamenečih zvezd —
tedaj je moj obraz upal in bled,
tedaj mi hrepenenje dušo žgê.

Srce prehodi daljo belih cest
in ves preroma široširoj svet —
in vrača se ... in v nepokoju mrê ...

RUSMIR:

LIRIKA.

1.

V globočinah moje duše
skriti biseri ležijo
pokopani, a nad njimi
morja temna valovijo.

Moja duša ima brezna —
ni jim dnâ in ni jim konca;
moja duša ima pekla,
moja duša ima solnca.

2.

Iztrgaj si dušo iz mladih prs,
predaj svoje sanje valovju
morjâ, da tuleč jih razmeče okrog
in skrije jih v varnem domovju!

Tam v morju ... tam biseri skriti ležê,
tam prostor za tvoje je sanje ...
gorjê, kdor na svetu zaupa še v njê —
pogubi, umori ga spoznanje! ...

3.

„S tvojimi lasmi igra se veter.
Kaj zaljubljen pravi ti v uhô? ...
Jaz sem ljubosumen náte, veter!“
Kak ji lice rdí, gorí okô — — —

S tvojimi lasmi igra se veter,
morje temno pod teboj šumi,
roke tvoje se vijô v obupu —
žitje mračno za teboj leži

... Kdo je tisti, ki v globinah plaka?
To je jok izdanega srcâ,
ki s spomini tvojo dušo biča,
polni jo z obupom do vrhá ...

LISTEK.

Iz Novega mesta. (Dopis.) Odkar je zmagala S. L. S. pri zadnjih državno- in deželnozborskih volitvah na kmetih, so se ji začele cediti sline še po mestih. Kje naj začne z delom, če ne pri mladini? Pri nas se to že godi. Z agitacijo so začeli klerikalni gospodje pri tukajšnjih dijakih. Toda zadeli so na odpor, katerega gotovo niso pričakovali. Zato se jim zdi, da se razširja med dijaki popivanje, brezverska organizacija, politikovanje in ne vem kaj še vse. Z ozirom na taka in slična sumničenja, ki se razširjajo po klerikalnih časopisih, hočem razjasniti položaj na novomeški gimnaziji.

Malenkostne razmere malega mesta ne nudijo dijaku prilike, da bi se izobrazil, kakor hrepeni njegova, za napredkom stremeča narava. Slovenska in nemška knjižnica ste slabi. Imamo lepo javno ljudsko knjižnico, ki vsakomur rada nudi potrebnega čtiva; toda ravnatelj ne dovoli dijakom pristopa v njo. Toda to se še spregleda. Kaj hočemo? Marsikaj treba potrpeti. Tako je mislilo dijaštvo in se ni pritoževalo nad nerednostmi, ni godrnjalo nad slabima knjižnicama, ni zabavljalo na higieno, ni se škandaliziralo nad „avgijevim hlevom“, nad šolsko telovadnico.

In ko so začeli razširjati in vsiljevati „c. kr. gospodje“ dijakom „Zoro“ in „Slovenca“, ko se je priporočal „ta dobri katoliški list“ „Mladost“ kar med šolskim poukom, smo si samo mislili: vsakemu svoje. Da, ko bi navedli vse, kar se je zagrešilo, dvomimo, da bi bil „sveti gospod“ res „mož, ki hoče narediti red“. — Operacije prvega tečaja se niso popolnoma posrečile. „Abstinenci klub“ — na sebi hvalevredno podjetje — se izrablja v klerikalne namene. Zlorablja se disciplinarni red, spoved postaja prilika za „katoliško“ agitacijo. Kakšne pojme mora imeti o svetosti zakramenta duhovnik, ki si upa spovedujočemu se dijaku svetovati: „Postavite se vi na čelo dijakom ter jih organizirajte v krščansko-socialnem smislu“? Od „zgoraj“ pa prihajajo migljaji, katerim ustreže ravnatelj brez ozira na njih upravičenost, poštenost, koristnost. Prepovedal je „Omladino“ kot pohujšljiv list — za klerikalne liste pa se javno v šoli od gotovih gospodov agitira. Pošiljatve dijakov naslovljene na stanovanja romajo v ravnateljsko pisarno in predrznost gre tako daleč, da se tam brez vse obzirnosti konfiskuje kakor pri državnem pravdnistvu. Navzlic temu, da ima ravnateljstvo celo vrsto na opisan način si preskrbljenih števil „Omladine“, je ne čita — imenovati pa si upa glasilo narodno-radikalnega dijaštva svinjski list!

Tako se pri nas vzgaja v versko-nravnem duhu značaje med „srečno“ dolenjsko mladino.

(Opomba uredništva. Novomeške tovariše, katerim je ravnatelj pobral na pošti „Omladino“, prosimo, da nam javijo imena prizadetih, nakar bomo uvedli prav uspešno akcijo.)

Ustmena matura na kranjskih srednješolskih zavodih. V Ljubljani: I. drž. gimnazija 9. — 15. julija; II. državna gimnazija 20. — 22. julija; na realki 4. (popoldan) — 8. julija; v Kranju (gimnazija) 30. junija — 2. jul. v Novem mestu 25. — 27. junija; v Idriji (realka) 16. — 18. julija. Šolsko leto se konča s 4. julijem.

Na prvi državni gimnaziji v Ljubljani so prepovedali, kakor slišimo, tudi Gregorčičevo knjižnico. Dijaštvo baje preveč čita. Pravi vzrok bo tičal pač čisto drugje. Če pa gospodje tega vzroka res niso iz trte izvili, potem ne vemo, kaj naj rečemo. Kdor kaže toliko privatne pridnosti, da študira tudi nešolske stvari, bo tudi toliko realen, da bo skušal priti v šoli naprej. Ako pa bi dobil raditega v predmetih, ki ga ne interisirajo, malo slabše rede, je to še vedno velik dobiček. Za šolo in celo za maturo stoji še živ-

življenje. Sicer pa so gospodje itak lahko potolaženi. Ravno na prvi državni gimnaziji se primeroma zelo malo čita. No menda tudi po drugod ni dosti boljše. Ako na tem zavodu ni vse idealno, bi bilo treba iskati vzrokov zla drugje. Hudo je, če poskuša uničiti zdravnik še zadnjo trohico zdravega organizma in misli, da je stem bolezen odpravil.

Goriško dijaštvo zadnji čas lepo napreduje. Njihovo delo se kaže povsod: pri samoizobrazbi in pri snovanju ljudskih knjižnic. Vse to nam je porok, da nova era na Goriškem ne bo le hipen meteor. Delo in resna volja je itak že vse: temu mora slediti jasnost v nazorih že sama po sebi.

Kulturna nasilja na Hrvaškem. Madžaronska vlada se ne maščuje le nad svojimi „nepokornimi“ uradniki, profesorji, učitelji, ne preganja le visokošolskega dijaštva — ampak izvršuje svoje grde čine celo na srednješolski mladini. Srednješolski dijak na hrvaških zavodih je v Rauchovi dobi podvržen — političnemu prognanstvu, če se od madžarskega naduteža ne da mirno psovati s „hrvaško živino“ ali pa če je slučajno sin odločnejšega nasprotnika sedanje vlade. Evo dokazov: v Osjekov je bilo iz gimnazije izključenih in iz mesta izgnanih pet dijakov, ki so demonstrirali proti železniškemu uradniku, ker jih je ta na nečuvenci način žalil ter sramotil njih narodni čut s psovkami kakor „hrvaška živina“ itd. Na zagrebški dolnji gimnaziji pa mora plačati 18 dijakov šolnino zaradi tega, ker so v šolskih pogovorih hvalili protivladno glasovanje svojih očetov! Ostudnost človeka, ki tepe mladino, da bi udaril stariše, vpije do neba.

Dijaška prenočišča po slovenskih deželah so zagotovljena. Delalo se je sicer brez hrupa in vrišča, a uspeh je v vsakem oziru zadovoljiv. Skoro vsak večji kraj na Slovenskem ima prenočišče, nekateri celo po več (Ljubljana in Gorica nad 10). Preprežene so ž njimi vse važne proge v oddalji 4—5 ur, tako, da bo mogoče dijakom s primerno jako nizkimi stroški prepotovati vse Slovensko. Izgovor: „Nimam denarja in sredstev“ sedaj ne velja več, ker toliko lahko vsak spravi skupaj, naj bo v še tako slabih razmerah. Sedaj imate najlepši čas za potovanje — pozneje čas ne dopušča! Proč komodnost in — lenobo! —

Ljudska galerija. V ljubljanski Simon Gregorčičevi javni čitalnici je razstavljen sedaj že četrta serija slik-reprodukcij slavni mojstrov vseh časov in narodov. Ta naprava je za nas srednješolce velike važnosti, ker tu se nam nudi ugodna prilika, da se seznanimo polagoma tudi s to stroko umetnosti, ki se je dosedaj med nami vse premalo študirala. Koliko pa je dijakov, ki bi vedeli o največjih umetnikih še kaj družega razun imena in približnega časa, kedaj je živel? Sešteješ jih na celem zavodu lahko na prste ene roke. In tako je pri vsaki stroki umetnosti. Ne, tu mora postati drugače! Slovenski dijak mora odslej naprej veliko bolj skrbeti za umetniško izobrazbo. Naj bi vendar nihče te ugodne in cene prilike ne zamudil! — Tudi v Kranju se je 27. maja otvorila ljudska galerija. Naj bi jo ondotno dijaštvo prav pridno obiskovalo. Slike bodo razstavljene v ondotni „Narodni čitalnici.“

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Maksim Orlov: Priznam, da Vam je oblika lahna in prijetna. Čitajte pa poleg Jenka tudi Aleksandrova, Ketteja, Zupančiča. Zapijte veselo in pogumno, ne tako žalobno! Pošljite še! Priobčim, če bo le mogoče; to pot ni šlo. *Ksenij V., Rusmir:* Hvala! Pošljite še! *L. V. (Quidam):* Hvala! Obljubljeno kmalu pošlji!

Tovariše srednješolce prosim, da mi poročajo redno in vestno na naslov: Radovan Krivic, Praga II/78 „Adrija“.

Dr. Josip Tominšek o reformi mature. Knjižica je nekak komentar k reformi mature, pisan, skoraj bi rekel, iz ljubezni do tega najpomembnejšega izpita, ki ga pisatelj brani in zagovarja z jako tehtnimi razlogi. Nam in marsikateremu dijaku, aktivnemu in bivšemu, se je knjižica omilila po svojem srčno iskrenem tonu, ki nam kaže od mnogih toli zaničevano „torturo“ v poetični luči mladinskih spominov. Tovarišem to knjižico najtopleje priporočamo, pisana je tako, da zamore biti celo — marsikateremu „obupancu“ v tolažbo.

Politika kot veda in umetnost. Profesor Masaryk je spisal kot uvod v znamenito češko zbirko „Česká politika“ globoko razpravo pod gorenjim naslovom. Gospod profesor nam je ljubeznivo dal dovoljenje, da priobčimo prevod njegovega duhovitega spisa v prihodnjih številkah našega lista.

Novi slovenski listi. V Ljubljani je začel izhajati nov list z imenom „Belokranjec“, ki bo glasilo naprednih belokranjskih kmetov. — V „Zadružni tiskarni“ v Ljubljani je začel izhajati klerikalen list „Slovenski Meščan“. — Pri Hribarju v Ljubljani tiskajo nov ilustrovan mesečnik „Promet in gostilna“

Slovanski shod v Pragi. Predpriprave za ta veliki kongres zastopnikov slovanskega prosvetnega delovanja je prevzel češki narodni svet, ki razpošilja po slovanskem svetu okrožnice, od katerih uspeha bo odvisna cela zadeva. V vsakem mestu naj se priredi zaupno posvetovanje poklicanih krogov odličnih sotrudnikov iz vseh kulturnih strok, korporacij in narodnih zavodov, da razpravljajo o shodu, izrečejo svoje nazore, sklepe, predloge in želje ter jih sporočijo v češkem narodnem svetu ustanovljenemu pripravljalnemu odboru. Referent za slovanska vprašanja je profesor Ivan Hráský. Za nas Slovence bi moral biti slovanski shod oni veliki forum, pred katerim bi predvsem razložili svoje kulturne težnje, ki so obenem težnje vsega Slovanstva, saj tvorimo Slovenci predstražo Jugoslovanstva napram gospodarski in kulturni premoči germanskega severa in romanskega juga. Baš pri nas bi moralo biti zanimanje za slovanski shod kar največje.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dopisi, katere smo morali to pot odložiti, zlasti onih tovarišev srednješolcev, pridejo v prihodnji prilogi.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

Je uredil ter se dobivajo pri njem in pri vseh knjigotržcih naslednje pravne knjige:

1. Civilnopravni zakoni (IV. z. Pravnikove zbirke) z oštrnim slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, obsegajoči XII in 903 strani. 1906. V platno vez. knjiga 8 K. **2. Odvetniška tarifa.** Določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika pred sodišči; sodne pristojbine s stvarnim kazalom (20 tabel). 1906. Brosirano K 1-3J. **3. Zakoni o javnih knjigah, zemljiških itd.** (V. zv. Pravnikove zbirke) z vsemi predpisi, ki so z njimi v zvezi, s stvarnim kazalom v hrvaškem in sloven. jeziku, z vzorci knjižnih prošelj in vpisov. 1908. Knjiga v 2 delih, skupaj 618 strani. Mehko vezana knjiga K 5-69, popolnoma v platno vezana 8 K. Ponatis iz knjige pod točko 3: **4. Vzglodi predlogov, sklepov in vpisov** za zemljiško knjigo; dotična koikovina in vpisnina. Broš. 1 K. **5. Koikovina in vpisnina** pri zemljiški knjigi. Tabela na močnem papirju, obesek za na steno 60 vin. **Dalje od „Poljudne pravno**

knjižnice“, ki jo izdaja društvo „Pravnik“: Zvezek I. **Zakon o dovoljevanju poti za silo**, s pojasnili in vzorcem prošnje. 1907. Mehko vez. 40 vin. Zv. II. in III. **Predpisi o železniških in rudniških knjigah.** 1908. Cena mehko vezani knjižici 80 vin. Zvezek IV. in V. **Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatov.** 1908. Knjiga je potrebna posebno posojilnicam in denarnim zavodom sploh. Mehko vezana knjiga 80 vin. Zvezek VI.—X. **Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč.** 1908. Mehko vezano 2 K. Pripravlja se: Zvezek XI. in XII. **Predpisi o poljski okvari.** 1908. Mehko vezano 80 vin. — Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam prilačunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje ako se pošlje naprej kupnina in 10 vin. poštnine v gotovini ali poštnih znamkah.

I. zvezek „Znanstvene knjižnice“

izide te dni.

Če še niste naročeni, upošljite K 4.20 za celo delo ali pa 72 vin. za prvi zvezek na upravištvo „Omladine“ v Ljubljani, Breg šte. 12.

Znanstveno knjižnico simpatično pozdravljajo skoraj vsi slovenski listi in revije.

Založnik c. kr. avstr. drž. uradnikov.

Klobuke cilindre in
čepice

v najnovjših faconah
in v velikih izberah

priporoča

Ivan Soklič.

Pod trančo 2. Postaja elek. železnice.

Veronika Kenda

v LJUBLJANI

Dunajska cesta šte. 20

priporoča

svojo veliko zalogo papirja,
pisalnih in risalnih potrebščin.

Cene nizke.

Postrežba točna in solidna.

GRIČAR & MEJAČ

Prešernove ulice št. 9 LJUBLJANA Prešernove ulice št. 9

priporočata v največji izberi po najnižjih cenah

obleke za gospode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike
za gospode in dečke, žakete za dame, paletô za dame, plašče
za deklice.

Slaščičarna in pekarna
JAKOB ZALAZNIK

Stari trg št. 21

Mestni trg 6 • Sv. Petra cesta 26.

V poletnih mesecih

sladoled in ledena kava.

△△△ KAVARNA. △△△

Telefon št. 194.

Ste že naročeni
na
Znanstveno knjižnico?

Če ne, pišite na upravištvo
„Omladine“ v Ljubljano, Breg 12,
ki vam dopslje prospekt.

Storite to v lastnem interesu čimpreje!